

Protagonistes PERIODISTA. AUTOR DE '365 DIES AMB MARIA' (CLARET)

Àngel Rodríguez

“A la Mare de Déu és el poble qui se la fa seva”

Mireia Rourera
BARCELONA

L'Àngel Rodríguez és l'autor de *365 Dies amb Maria* (Claret), on explica dia a dia les diverses advocacions de Maria de la nostra geografia. És un llibre que interpel·la tothom perquè de marededeus n'hi ha a tots els pobles i a cada un és vista i celebrada d'una determinada manera i representada segons els costums, la història i l'economia de cada lloc.

Diu que les imatges dels sants són iguals a tot arreu però no així la Mare de Déu, que es representa segons les particularitats geogràfiques de cada lloc.

Si tu agafes un sant, sant Antoni Abad posem per cas, sempre se'l representa amb un porquet, perquè és el patró dels animals i, segons la tradició, un porquet li va fer companyia durant el temps que va estar de retir al desert. En canvi, les marededeus, a excepció d'algunes advocacions concretes tradicionals, com Lourdes, Fàtima o Montserrat, que sempre se les representa igual, el poble les ha representat a la seva manera, tal com la veu i entén la gent. Per exemple, la Mare de Déu del Mont, que es venera a Albanyà, a l'Alt Empordà tocant ja amb la Garrotxa, té cara de pagesa, com la de Núria, com correspon a llocs de muntanya. No la pots comparar amb la Mare de Déu de la Mercè de Barcelona, una ciutat comtal, que té cara de princesa. I llavors hi ha atributs molt curiosos.

Per exemple?

La Mare de Déu del Mont és entesa com la reina de l'Empordà, per això la representen asseguda en un tron reial, amb un ceptre de la reialesa. Una imatge que estava en un castell, com la de Rocacorba, a Canet d'Adri, que té molta devoció al Pla de l'Estany, també la representen com una princesa. Jo sempre dic que a la Mare de Déu és el poble qui se la fa seva i li posa atributs molt simpàtics; la Mare de Déu de Queralt, de la Vallan, al Berguedà, calça una sabata i una espardeunya, cosa que significa que és mare de rics i de pobres. Amb un dels peus aquesta marededeu reté un senglar, per tant protegeix les collites dels pagesos, i té la mà molt grossa, símbol de pau. També té la mà molt gran la de Meritxell.

La gent té simpatia per les marededeus?

Sí, perquè malgrat la secularització, la gent se les ha fet seves i s'ha identificat amb els seus atributs. També perquè és una mare. Mira, el 18 de desembre va ser la Mare de Déu de l'Esperança, que està embarassada i es venera set dies abans del naixement de Jesús. És a Blanes.

Hi ha una marededeu de l'Esperança a la basílica dels Sants Just i Pastor.

També. I saps què? En aquesta basílica és el primer lloc on es va venerar la Mare de Déu de Montserrat. Si hi entres veuràs que el presbiteri qui el presideix no és ni sant Just ni sant Pastor sinó la Mare de Déu de Montserrat. Com és? Doncs diu la llegenda que aquesta imatge la va portar el mateix sant Pere quan va venir a Barcelona i que va ser per por als sarra-

Els primers cristians no celebraven el naixement de Jesús, qui celebrava el naixement de Jesucrist era l'Església oriental

ins que la van amagar al massís de Montserrat, que seria descoberta molts anys després i rebria el nom de la muntanya on se l'havia trobat.

Ostres, no ho sabia.

I a Barcelona hi ha una altra Mare de Déu preciosa: la de Betlem, a l'església de Betlem a les Rambles, que es venera justament avui, el dia de Nadal. Està dreta amb les mans juntes en actitud de pregària mirant el fill que descansa en una menjadora. Aquests dies, i des de fa molts anys, l'Associació de Pessebristes de Barcelona organitza en aquesta església la tradicional exposició de pessebres.

En el seu llibre situa una marededeu per cada dia de l'any.

He intentat a cada una posar-la coincidint amb alguna data assenyalada, que, en algun cas, no és en concret el de la seva festa (cosa que es detalla en cada cas). Saps què passa? Que la gran majoria de festes de la Mare de Déu, a part del 25 de

març que és l'Anunciació, el 15 d'agost que és l'Assumpció o el 8 de desembre que és la Immaculada, la gran festa de molts santuaris és el 8 de setembre, que és la festa del naixement de Maria, la Nativitat de Maria, i també és la festa de les marededeus trobades. Proposar totes les festes el mateix dia que fan l'aplec, que sol ser el 8 de setembre, és impossible; per això jo el que he fet és situar-les en dates assenyalades; si la Mare de Déu de Betlem se la representa amb un pessebre, és lògic posar-la el dia 25 de desembre, el dia de Nadal.

En català podem dir 'verge' Maria?

Generalment el nom de Maria en català sempre ha estat Mare de Déu però *verge* es pot dir i es diu de molt antic, tot i que algú li pot semblar que és més castellà,

Per Nadal es venera la Mare de Déu de Betlem i per Sant Esteve, la de la Llet. És lògic: l'endemà de néixer el nen ha de mamar

entre altres coses perquè en castellà no diuen *Madre de Dios*. A casa nostra venerem Maria amb el títol de Mare de Déu, tal com fou declarada en el Concili d'Efes de l'any 431. També com a Santa Maria, utilitzat en moltes imatges que reben culte, o han rebut culte, en monestirs o esglésies de monjos benedictins o cistercencs. *Verge* és una expressió molt més nostra dels que ens pensem, si tenim en compte que al s. XV ja es publicaven goigs amb aquest títol.

De quines marededeus parla en el llibre?

Parlo de totes les imatges de la Mare de Déu que hi ha als deu bisbats amb seu a Catalunya; per tant, hi entren Andorra, que pertany al bisbat d'Urgell, també les de la província de Castelló que pertanyen al bisbat de Tortosa: Vinaròs, Peníscola... i, a part, hi he afegit les de la Catalunya del Nord, del bisbat de Perpinyà. Posar totes les marededeus és impossible; n'he triat 365: les més conegudes i les més simpàtiques; a Granollers de la Plana,

per exemple, un poble disseminat de Gurb, hi ha un pedró amb la simpàtica advocació de la Mare de Déu del Boncamí, a tocar de la carretera de Manlleu a Vic. La tradició diu que si hi passes per davant i toques el clàxon tantes vegades com persones hi ha dintre el cotxe arribaràs a bon port. La capelleta està il·luminada de dia i de nit i és molt estimada pels conductors.

Què explica de cada Mare de Déu?

He intentat fer un llibre a l'abast de tothom, amb un llenguatge clar, no eclesial, perquè el puguin llegir tant les persones que són devotes de la Mare de Déu com persones a qui els agradin les tradicions, les llegendes i, fins i tot, la natura, perquè en parlo molt, de la natura. A cada capítol s'explica la història del santuari però aprofundint més en les tradicions, les llegendes que s'hi relacionen i el saber popular. I explico qui venera i qui invoca cada imatge i per què.

Avui és Nadal. Vostè en el dia d'avui hi situa la Mare de Déu de Betlem. I demà?

El dia de Sant Esteve hi poso la Mare de Déu de la Llet: si el nen Jesús ha nascut el dia 25, el 26 la seva mare l'ha d'al·letar. Es venera a molts llocs, un dels quals, a Corbera de Llobregat, on hi ha una imatge de fusta romànica del s. XIII. La Mare de Déu del Far, de Sant Martí Sacalm, de fet és una marededeu de la Llet perquè se la veu donant mamar.

El dia 27 de desembre vostè parla de la Mare de Déu de les Malalties.

Se li diu així perquè curava la gent malalta. L'origen cal situar-lo l'any 1760, quan els veïns de Marçà, al Priorat, van deslliurar-se d'unes febres molt fortes que assolaven la població. Després va ser invocada el 1885 per combatre el còlera i per obtenir el benefici de la pluja el 1828, el 1921 i el 1922.

I el 28, el dia dels Sants Innocents, és el dia de la Mare de Déu del Bellpuig de les Avellanes, d'Os de Balaguer.

Durant molts segles el monestir de la Mare de Déu de Bellpuig de les Avellanes va custodiar una de les relíquies més preuades de Catalunya, la Santa Sandàlia de la Mare de Déu. El 1836, amb la desamortització, la relíquia es va perdre i només es conserva l'arqueta que la protegia, ara al Museu de Lleida. La sandàlia

RELIGIONS

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia
Direcció General d'Asser Religiosos

L'Àngel Rodríguez Vilagran amb
el seu llibre '365 dies amb Maria'
(Editorial Claret) ■ MANEL LLADÓ

estava feta de cordovà, un cuir suau, de color vermell, i cada 15 d'agost s'ensenyava als fidels, que adquirien una estampa de la mida del peu de la Mare de Déu. D'aquesta estampa de la mida del peu en parla el *Costumari català* del Joan Amades.

I el darrer dia de l'any vostè hi ha posat la Mare de Déu de l'Alegria.

Antigament es venerava al claustre de la catedral de Barcelona. La llegenda diu que un ric cavaller va prometre amor etern a una donzella pobra dient-li que es casaria amb ella. Com que ella dubtava, li va demanar que ho repetís davant la imatge de la verge. Ho va fer i li va dir que si faltava a la seva paraula el Nen Jesús mai més el miraria a la cara. Va passar el temps i el cavaller se'n va desdir i, efectivament, davant de la imatge del Nen Je-

Expert en sants i advocacions marianes

L'Àngel Rodríguez Vilagran (Girona, 1966) és un periodista expert en tradicions i litúrgia, en sants i en advocacions marianes. Ha tingut en actiu molts anys el portal *l'Àngel de la web* per consultar el santoral i saber el significat dels noms dels sants, que tenia desenes de visites diàries, i és autor, entre d'altres, dels llibres *1001 llegendes i mites de Catalunya* (L'Arca), *Maria. Trenta-un santuaris* (Claret), *Fra Dalmau Moner, amb olor de santedat* (Centre de Pastoral Litúrgica), *Sant Ferriol, soldat de Déu* (CPL), *Sant Narcís, el sant de les mosques* (CPL) i *Sant Francesc, apòstol de l'Evangeli* (CPL). En el seu darrer llibre, *365 dies amb Maria* (Claret), hi explica dia a dia les diverses advocacions de Maria que hi ha a localitats dels deu bisbats catalans i a la Catalunya del Nord. En aquests moments està acabant d'escriure 'Festes i tradicions catalanes', que està previst que surti publicat per Sant Jordi.

sús, aquest li va girar la care mentre la verge es va posar a somriure. D'aquí li ve el nom de l'Alegria. Diuen que, al final, el cavaller es va penedir, demanà perdó a la donzella i s'hi casà davant la imatge; per això la invoquen les noies que estan promeses. La festa pròpia és el dilluns de Pasqua però en el llibre l'he posat el darrer dia de l'any, dia d'alegria.

I avui és Nadal. És el dia més important per als cristians?

No, la festa més important dels cristians és la Pasqua, en què celebrem la resurrecció de Jesús. Després ja seria el Nadal, però prèviament hi ha l'Advent, que és una preparació del Nadal.

Què significa el Nadal?

Els primers cristians no celebraven el naixement de Jesús, celebraven la resurrecció, la Pasqua, i el diumenge, en cases i d'amagat, perquè aquesta religió estava prohibida en l'imperi romà. Qui celebrava el naixement de Jesucrist era l'Església oriental, els egipcis, per exemple, però el celebraven el 6 de gener, que és l'Epifania, la manifestació del Senyor.

I quan canvia?

És a partir del segle IV quan el 25 de desembre començarà a agafar força en l'Església romana. La primera referència de la celebració del Nadal el 25 de desembre es troba citada en el calendari de Filòcal l'any 354. Quan la festa de l'Epifania s'introdueix a Roma, l'Església catòlica romana farà una maniobra: seguirà celebrant el 25 de desembre com el dia del naixement de Jesús, i reconvertirà el 6 de gener en la festa dels Reis Mags. La gran majoria d'Esglésies orientals ho acceptaran. I per què s'agafa la data del 25 de desembre? Perquè ja antigament i també els romans celebraven la festa del sol pels volts d'aquest dia. Però hi ha una altra hipòtesi.

Quina?

Una que demostra certament que Jesús va ser concebut el 25 de març (festa de l'encarnació de Jesús) gràcies a uns manuscrits del segle II abans de Crist trobats l'any 1947 a les coves de Qumram, al mar Mort. Aleshores, sumant nou mesos et dona que va néixer el 25 de desembre. Un professor de Jerusalem, Shemarjahu Talmon, en va fer una investigació l'any 1958, en la qual es va basar també el periodista italià Vittorio Messori al *Corriere della Sera* l'any 2003.

A casa nostra cada cop hi ha menys representacions del Nen Jesús i pessebres i més Pares Noels i rens.

Decorar les cases amb rens no té gaire sentit perquè aquí no n'hi ha i no tenen res a veure els rens amb el nostre paisatge, però el Pare Noel no deixa de ser Sant Nicolau, que va existir de veritat, i hi ha la tradició que feia regals als nens pobres. Sant Nicolau va néixer on ara és Turquia però se'n va anar a Itàlia, a Bari, on se'l venera i hi ha les seves relíquies. La seva festa és el 6 de desembre. ■